

·DAGLIÇ KOÇ VE KOYUNLARININ ET VERİMLERİ ÜZERİNDE ARAŞTIRMALAR

Doç. Dr. Med. Vet
Mehmet KARASOY

Dr. Med. Vet.
İrfan TEZCAN

Ö N S Ö Z

Yurdumuz kasaplık hayvanları et verimleri üzerinde bugüne kadar, şümüllü sayılabilecek hiç bir araştırma yapılmamıştır. Bu konunun önemi ise çok büyüktür. Medenî bir aile, günlük kazancının % 60 - 65 ini hayvanlardan elde edilen gıdalara vermektedir.

Biogen olan bu gıda menbaları hakkında bir gelişme sağlayabilmek için, hali hazır durumlarının bilinmesine mutlak ihtiyaç vardır.

Dünya nüfusunun 2/3 sinin hayvanî protein ağılığına mahkûm olduğu bilinen bir hakikattir. Nüfus artımı görülmemiş bir tempo ile çoğalmaktadır. Bu bakımdan insanlığın istikbali, bilginler tarafından çok karanlık görülmektedir.

Yurdumuzun da hali hazır durumu, bu yönden bizlerin huzurunu kaçırmaması lâzım gelen bir mevkidedir. Senede nüfus başına 50 Kgr. et temin etmek gayemizdir. Memlekette mevcut kasaplık hayvanların tümü, yurdumuzun ancak bir senelik et ihtiyacını karşılayabilecek durumdadır. Bu gerçeği bütün şumulü ile açıklamak da memleket aydınlarının en önemli ödevidir.

İşte yukarıda açıklanan düşüncelerle, bu konuda araştırmalar yapmağı fâideli ve uygun bulduk.

MATERYAL VE METOD

Ziraat Vekâleti, Veteriner İşleri Umumî Müdürlüğü, Çifteler Harasında kesilen 18 koç (dağlıç) ve 67 koyun (dağlıç) materyal olarak kullanılmıştır.

- BESİ DERECESESİ** : Çok iyi, iyi, orta ve zayıf olarak derecelenmiştir.
- CANLI AĞIRLIK** : Hayvanlara kesileceği gün gıda verilmemiş, baskül üzerinde bulunan

Dağlıçlarda et verimi

- darası malûm kafes içerisinde tartılmıştır.
- KESİM SONU AĞIRLIĞI** : Koyunlar kesilmiş, kan akıtılmış ve sonra tartılmıştır.
- KAN MİKTARI** : Canlı ağırlıkla, kesim sonu ağırlık arasındaki fark, kan miktarı olarak hesaplanmıştır.
- ET AĞIRLIĞI** : Baş, deri, organlar ve bacaklar çıkarılarak et tartılmıştır.
- 20 SAAT SONRA ET AĞIRLIĞI** : Tartılan etler 20 saat sonra bir daha tartılmıştır.
- ET FİRE MİKTARI** : Etlere ilk ve 20 saat sonraki tartıları arasındaki fark, fire olarak hesaplanmıştır.
- DERİ AĞIRLIĞI** : Hayvanlar yüzüldükten sonra deriler tartılmıştır (baş ve ayak derileri hariç).
- BAŞ AĞIRLIĞI** : Baş, deri, kulak ve dili ile bir bütün olarak tartılmıştır. Koçlarda boynuzlar çıkarılmıştır.
- AYAK AĞIRLIĞI** : Ayak derisi ile birlikte tartılmıştır.
- KUYRUK AĞIRLIĞI** : Derisi yüzülmüş kuyruğun tartılması ile elde edilmiştir.
- KEMİK AĞIRLIĞI** : Baş ve ayaklar hariç, diğer kemikler etlerinden temizlenerek tartılmıştır.
- SAFİ ET VERİMİ** : Kemikleri temizlenmiş et miktarıdır.
- VERTEBRA CERVICALES** : Sayıları sayılmıştır.
- VERTEBRA THORACALES** : Sayıları sayılmıştır.
- VERTEBRA LUMBALES** : Sayıları sayılmıştır.
- VERTEBRA COXYGE** : Sayıları sayılmıştır.
- BOYNUZ AĞIRLIĞI** : Boynuzlar kırıldıktan sonra tartılmıştır.
- YÜZDELER** : Orantılı olarak hesaplanmıştır.
- AZAMİ, ASGARİ, ORTAMA** : Ortalamalar, azamî ve asgarî ağırlıklar koç ve koyunlarda ayrı ayrı alındığı gibi, koç ve koyunların müşterek azamî, asgarî ve ortalama ağırlıkları da hesaplanmıştır.

85 adet dağlıç koç ve koyunun teker teker ölçülerine ve vasatilerine ait orijinal cedveller baskı güçlüğünden dolayı konamamıştır.

Ö Z E T

Eskişehir, Çifteler Harasında 18 dağlıç koç, 67 dağlıç koyunun et verimleri üzerinde çalışılmış, aşağıda bildirilen neticeler alınmıştır.

K O Ç

	Azami	Ortalama	Asgari
Canlı ağırlık	53.000	42.683	34.500
Kesim sonu ağırlığı	51.500	41.405	33.400
Kan miktarı	2.000	1.277	0.400
Kan yüzdesi	4.94	3.00	0.86
Et ağırlığı (hemen)	25.200	18.844	14.700
Et ağırlığı yüzdesi (hemen)	47.54	44.14	42.60
Et ağırlığı (20 saat sonra)	23.000	18.188	14.500
Et ağırlığı yüzdesi (20 saat sonra)	43.39	42.59	40.84
Fire	1.500	0.705	0.200
Fire yüzdesi	5.88	3.59	0.68
Deri ağırlığı	4.200	3.343	2.950
Deri ağırlığı yüzdesi	9.33	7.86	6.88
Baş ağırlığı	4.150	2.822	1.900
Baş ağırlığı yüzdesi	7.83	6.70	4.56
Ayak ağırlığı	1.100	0.819	0.600
Ayak ağırlığı yüzdesi	4.96	2.08	1.42
Kuyruk ağırlığı	5.150	1.784	0.250
Kuyruk ağırlığı yüzdesi	10.51	4.08	0.72
Kemik ağırlığı	7.000	5.477	4.700
Kemik ağırlığı yüzdesi	15.60	12.96	8.86
Boynuz ağırlığı	2.050	1.227	0.900
Boynuz ağırlığı yüzdesi	4.18	2.91	2.01
Safi et miktarı	18.450	10.614	7.825
Safi et miktarı yüzdesi	34.08	24.85	22.65

KEMİK SAYISI

Costa	13	13	13
Vertebra cervicales	7	7	7
Vertebra thoracales	13	13	13

Dağılıclarda et verimi

	Azami	Ortalama	Asgari
Vertebra lumbales	6	6	6
Vertebra coxy	15	11	6

K O Y U N

Danlı ağırlık	47.400	36.159	25.000
Kesim sonu ağırlığı	46.600	35.097	24.000
Kan miktarı	2.200	1.053	0.400
Kan yüzdesi	4.93	2.94	1.11
Et ağırlığı (hemen)	27.000	16.717	10.000
Et ağırlığı yüzdesi (hemen)	56.96	46.23	40.00
Et ağırlığı (20 saat sonra)	26.400	14.786	9.500
Et ağırlığı (20 saat sonra) yüzdesi	55.69	40.89	38.00
Yire	1.500	0.438	0.100
Yire yüzdesi	9.09	2.92	0.71
Deri ağırlığı	4.900	3.507	2.200
Deri ağırlığı yüzdesi	11.55	9.72	7.38
Baş ağırlığı	3.200	1.972	0.850
Baş ağırlığı yüzdesi	9.34	5.50	2.57
Ayak ağırlığı	0.875	0.722	0.550
Ayak ağırlığı yüzdesi	2.78	2.02	1.50
Suyruk ağırlığı	3.250	1.488	0.250
Suyruk ağırlığı yüzdesi	7.33	3.96	0.91
Kemik ağırlığı	7.800	4.660	3.500
Kemik ağırlığı yüzdesi	22.34	13.43	9.64
Yafi et miktarı	19.850	8.283	3.125
Yafi et miktarı yüzdesi	41.87	22.90	12.50

K O Y U N

	Çok iyi	İyi	Orta	Zayıf
Danlı ağırlık	38.508	37.346	36.180	31.415
Kesim sonu ağırlığı	37.566	36.231	35.112	30.257
Kan miktarı	0.941	1.115	1.017	1.188
Kan yüzdesi	2.48	3.01	2.75	3.77
Et ağırlığı (hemen)	17.558	15.584	14.720	12.326
Et ağırlığı (hemen) yüzdesi	45.59	41.71	40.68	39.23
Et ağırlığı (20 saat sonra)	17.066	15.084	14.385	11.880

Karasoy — Tezcan

	Çok iyi	İyi	Orta	Zayıf
Et ağırlığı (20 saat sonra) yüzdesi	27.80	40.38	39.75	37.81
Fire	0.491	0.500	0.335	0.446
Fire yüzdesi	2.87	3.21	2.26	3.66
Kemik ağırlığı	4.987	4.821	4.610	4.701
Kemik ağırlığı yüzdesi	13.27	12.87	12.83	15.26
Deri ağırlığı	3.672	3.520	3.517	3.123
Deri ağırlığı yüzdesi	9.56	9.72	9.70	9.97
Baş ağırlığı	2.090	1.989	1.840	1.990
Baş ağırlığı yüzdesi	5.48	5.33	5.12	6.34
Ayak ağırlığı	0.773	0.709	0.692	0.715
Ayak ağırlığı yüzdesi	2.04	1.90	1.93	2.29
Kuyruk ağırlığı	1.834	1.357	1.569	1.046
Kuyruk ağırlığı yüzdesi	4.67	3.66	4.01	3.29
Safi et miktarı	10.000	8.700	8.026	5.791
Safi et miktarı yüzdesi	25.96	23.29	22.18	18.43

KEMİK SAYISI

	Azami	Ortalama	Asgari
Costa sayısı	13	13	13
Vertebra cervicales	7	7	7
Vertebra thoracales	13	13	13
Vertebra lumbales	6	6	6
Vertebra coxy	17	10	6

GENEL ORTALAMA
(Koç ve Koyun)

Canlı ağırlık	37.541
Kesim sonu ağırlığı	36.432
Kan miktarı	1.101
Kan miktarı yüzdesi	2.95
Et ağırlığı (hemen)	17.167
Et ağırlığı (hemen) yüzdesi	45.72
Et ağırlığı (20 saat sonra)	15.507
Et ağırlığı (20 saat sonra) yüzdesi	41.30
Fire	0.484
Fire yüzdesi	3.06

Dağılıclarda et verimi

Deri ağırlığı	3.472
Deri ağırlığı yüzdesi	9.33
Baş ağırlığı	2.152
Baş ağırlığı yüzdesi	5.75
Ayak ağırlığı	0.743
Ayak ağırlığı yüzdesi	2.03
Kuyruk ağırlığı	1.551
Kuyruk ağırlığı yüzdesi	3.99
Kemük ağırlığı	4.939
Kemik ağırlığı yüzdesi	13.33
Safi et miktarı	8.777
Safi et miktarı yüzdesi	23.37
Boynuz ağırlığı (yanlız koçlarda)	1.227
Boynuz ağırlığı (» ») yüzdesi	2.91

KEMİK SAYISI

	Azami	Ortalama	Asgari
Costa sayısı	13	13	13
Vertebra cervicales	7	7	7
Vertebra thoracales	13	13	13
Vertebra lumbales	6	6	6
Vertebra coxy	17	10	6

SUMMARY

This study was made on meat yield of 18 dağılıç rams and 67 dağılıç ewes in Çifteler Harası, Eskişehir. The results were obtained are as follow :

R A M S

	Maximum	Average	Minimum
Live weight	53.000	42.683	34.500
Weight after slaughtering	51.500	41.405	33.400
Quantity of the blood	2.000	1.277	0.400
Blood's percentage	4.94	3.00	0.86
Whole meat weight (soon after slaughtering)	25.200	18.844	14.700
Percentage of the whole meat weight (soon after slaughtering)	47.54	44.14	42.60

Karasoy -- Tezcan

	Maximum	Average	Minimum
Whole meat weight (20 hours after slaughtering)	23.000	18.188	14.500
Percentage of the whole meat (20 hours after slaughtering)	43.39	42.59	40.84
Quantity of the shrinkage	1.500	0.705	0.200
Percentage of the quantity of the shrinkage	5.88	3.59	0.68
Hide weight	4.200	3.343	2.950
Percentage of the hide weight	9.33	7.86	6.88
Head weight	4.150	2.822	1.900
Percentage of the head weight	7.83	6.70	4.56
Trotters' weight	1.100	0.819	0.600
Percentage of the trotter weight	4.96	2.08	1.42
Tail weight	5.150	1.784	0.250
Percentage of the tail weight	10.51	4.08	0.72
Bone weight	7.000	5.477	4.700
Percentage of the bone weight	15.60	12.96	8.86
Horn weight	2.050	1.227	0.900
Percentage of the horn weight	4.18	2.91	2.01
Net (pure) meat weight	18.450	10.614	7.825
Percentage of the net (pure) meat weight	34.08	24.85	22.65

Number of the bones

Costa	13	13	13
Vertebra cervicales	7	7	7
" thoracales	13	13	13
" lumbales	6	6	6
" coxy	15	11	6

E W E S

Live weight	47.400	36.159	25.000
Weight after slaughtering	46.600	35.097	24.000
Quantity of the blood	2.200	1.053	0.400
Blood's percentage	4.93	2.94	1.11

Dağıqlarda et verimi

	Maximum	Average	Minimum
Whole meat weight (soon after slaughtering) :	27.000	16.717	10.000
Percentage of the whole meat weight (soon after slaughtering) :	56.96	46.23	40.00
Whole meat weight (20 hours after slaughtering) :	26.400	14.786	9.500
Percentage of the whole meat weight (20 hours after slaughtering) :	55.69	40.89	38.00
Quantity of the shrinkage :	1.500	0.438	0.100
Percentage of the quantity of the shrinkage :	9.09	2.92	0.71
Hide weight :	4.900	3.507	2.200
Percentage of the hide weight :	11.55	9.72	7.38
Head weight :	3.200	1.972	0.850
Percentage of the head weight :	9.34	5.50	2.57
Trotters' weight :	0.875	0.722	0.550
Percentage of the trotter weight :	2.78	2.02	1.50
Tail weight :	3.250	1.488	0.250
Percentage of the tail weight :	7.33	3.96	0.91
Bone weight :	7.800	4.660	3.500
Percentage of the bone weight :	22.34	13.43	9.64
Net (pure) meat weight :	19.850	8.283	3.125
Percentage of the net (pure) meat weight :	41.87	22.90	12.50

E W E S

	Excellent	Good	Fair	Weak
Live weight :	38.508	37.346	36.180	31.415
Weight after slaughtering :	37.566	36.231	35.112	30.257
Quantity of the blood :	0.941	1.115	1.017	1.188
Blood's percentage :	2.48	3.01	2.75	3.77
Whole meat weight (soon after slaughtering) :	17.558	15.584	14.720	12.326
Percentage of the whole meat weight (soon after slaughtering) :	45.59	41.71	40.68	39.23

	Excellent	Good	Fair	Weak
Whole meat weight (20 hours after slaughtering)	17.066	15.084	14.385	11.880
Percentage of the whole meat weight (20 hours after slaughtering)	27.80	40.38	39.75	37.81
Quantity of the shrinkage	0.491	0.500	0.335	0.446
Percentage of the quantity of the shrinkage	2.87	3.21	2.26	3.66
Bone weight	4.987	4.821	4.610	4.701
Percentage of the bone weight	13.27	12.87	12.83	15.26
Hide weight	3.672	3.620	3.517	3.123
Percentage of the hide weight	9.56	9.72	9.70	9.97
Head weight	2.090	1.989	1.840	1.990
Percentage of the head weight	5.48	5.33	5.12	6.34
Trotters' weight	0.773	0.709	0.692	0.715
Percentage of the trotter weight	2.04	1.90	1.93	2.29
Tail weight	1.834	1.357	1.569	1.046
Percentage of the tail weight	4.67	3.66	4.01	3.29
Net (pure) meat weight	10.000	8.700	8.026	5.791
Percentage of the net (pure) meat weight	25.96	23.29	22.18	18.43

NUMBER OF THE BONES

	Maximum	Average	Minimum
Costa	13	13	13
Vertebra cervicales	7	7	7
» thoracales	13	13	13
» lumbales	6	6	6
» coxy	17	10	6

JOINT AVERAGES OF THE RAMS AND EWES

Live weight	37.541
Weight after slaughtering	36.432
Quantity of the blood	1.101
Blood's percentage	2.95
Whole meat weight (soon after slaughtering)	17.167

Dağılıclarda et verimi

Percentage of the whole meat weight (soon after slaughtering)	:	45.72
Whole meat weight (20 hours after slaughtering)	:	15.507
Percentage of the whole meat weight (20 hours after slaughtering)	:	41.30
Quantity of the shrinkage	:	0.484
Percentage of the quantity of the shrinkage	:	3.06
Hide weight	:	3.472
Percentage of the hide weight	:	9.33
Head weight	:	2.152
Percentage of the head weight	:	5.75
Trotters' weight	:	0.743
Percentage of the trotter weight	:	2.03
Tail weight	:	1.551
Percentage of the tail weight	:	3.99
Bone weight	:	4.939
Percentage of the bone weight	:	13.33
Net (pure) meat weight	:	8.777
Percentage of the net (pure) meat weight	:	23.37
Horn weight (only in rams)	:	1.227
Percentage of the horn weight (only in rams)	:	2.91

NUMBER OF THE BONES

	Maximum	Average	Minimum
Costa	13	13	13
Vertebra cervicales	7	7	7
» thoracales	13	13	13
» lumbales	6	6	6
» coxy	17	10	6